

Editorial convidat

Xavier Miranda Ruche

Membre del Consell Assessor Editorial. Universitat de Lleida

Daniel Innerarity afirma que en una societat del coneixement, com ara la nostra, és més important saber com gestionar el desconeixement que no pas el coneixement mateix. És una paradoxa força interessant a partir de la qual el filòsof basc sosté la necessitat d'aplicar criteris de racionalitat i prudència en contextos d'incertesa en què ens veiem obligats a actuar a partir de sabers escassos i imperfectes.

Recullo aquesta idea perquè em sembla una aportació interessant i que cal tenir en compte en un context en què la projecció i la legitimació social de la nostra professió passa per la possibilitat d'acumular més quotes de coneixement científic. Tot i que això forma part d'un desafiament d'alta complexitat que estem abocats a emprendre, seria bo aprofitar l'avenença per abordar-lo de la manera més àmplia i positiva possible, generant debats a partir dels quals la professió expressi la seva heterogeneïtat i, en qualsevol cas, en pugui sortir reforçada.

En aquest sentit, un dels debats prioritaris que cal afrontar té a veure, precisament, amb la noció de ciència a la qual podem adherir-nos les professions que, com el treball social, actuem en espais "oberts", que es caracteritzen per la impossibilitat de controlar íntegrament les condicions sota les quals duem a terme la nostra intervenció. Espais complexos, fluctuants i, moltes vegades, imprevisibles, configurats a partir de diversos nivells –estructurals, grupals, individuals– i en els quals les persones i situacions que atensem no es troben, ni de lluny, subjectes a lleis verificables. Espais que l'actuació científica titlla, fins i tot, de dificultosos, ja que als aspectes anteriors s'hi afegeix també el caràcter normatiu que regeix l'actuació professional.

En el marc d'aquesta discussió, i des de la meua perspectiva, resulta certament arriscat confiar el desenvolupament científic del treball social exclusivament als procediments de caràcter empíric, que, sota la denominació de les pràctiques basades en l'evidència, han pres un impuls molt significatiu en els darrers temps, sobretot en l'àmbit de la salut. Unes pràctiques associades a una noció de ciència massa restringida per al treball social. Així, en la seva necessitat d'objectivar i uniformar –i per tant de reduir– les variables que han de ser observades, aquests procediments presenten serioses dificultats a l'hora d'incorporar els elements culturals, polítics i estructurals –de desigualtat, opressió, injustícia social, classe, gènere, ètnia, entre d'altres– que es troben en el substrat d'una gran part de les situacions que pretenem modificar.

No es tracta, en cap cas, de renunciar als mètodes de caràcter empíric, perquè parlem d'un recurs molt important que hem de conèixer i fer servir amb competència, perquè a partir d'aquests mètodes podem extreure certes explicacions útils i significatives d'algunes parts de la

realitat amb què treballem. Però sí que es tracta d'ajustar-ne l'encaix en el treball social, especialment quan es presenten com l'única via que pot canalitzar les aspiracions científiques de la professió.

Entenc que el treball social requereix una noció de ciència més oberta i plural que la que ofereix aquesta possibilitat. Una noció que li permeti acumular i acomodar un tipus de coneixement que es genera en el marc d'un treball amb un objecte de naturalesa dinàmica, que no pot reduir-se a un ordre purament explicatiu ni predictiu. Una noció que permeti donar cobertura a una professió que no intervé en escenaris sota els quals pugui establir decisions irrefutables basades en la lògica de la comprovació i l'experimentació. Lluny d'això, moltes vegades les decisions que prenen les treballadores i els treballadors socials tenen més a veure amb lògiques fonamentades en la consistència argumental, l'adequació i la comprensió.

Així com he emprat la idea d'un filòsof actual per començar aquest text, en prenc ara una altra per acabar-lo, en aquest cas, d'Immanuel Kant, un dels grans filòsofs de la modernitat. Kant assenyalava que tot i que hi ha objectes que no es poden conèixer completament, això no impossibilita el fet de poder-los pensar.

Lluny d'entendre-ho com una debilitat, el fet d'assumir els límits que presenta la naturalesa de l'objecte que tractem ens pot ajudar a orientar-nos millor en aquest debat.